

יסוד היסודות של החינוך לאמונה הוא החינוך לאמת וליושר פנימי והשלטתו על מערכת החוקים של התנהגות האדם. תנאי ראשון המביא ליראת אלוקים ולאמונה בו היא אהבת האמת. רק מי שהאמת תורה את דרכו, דרכה הוא יקנה מידות אחרות. "דובר אמת בלבבו", "שונא בצע" - מידות אלו נדרשות הן מאדם, כדי שידון את עצמו, ויכופ מידותיו (ראה פירושו של רמב"ן על שמות פרק י"ח).

בשורות הבאות אנסה לפרט חמש מעלות גדולות שהתייחד בהן מורי וחמי הגאון הצדיק רבי משה יצחק לוי זצ"ל - במלאת השנה הרביעית להסתלקותו - אשר יש בהם כדי ללמד מוסר לכולנו ויהיו הדברים לעילוי נשמתו.

המידה הראשונה: מידת האמת - כתלמיד ישיבת נובהרדוק, וכפי שקראו אחריו 'אחרון תלמידי נובהרדוק' - האמת הייתה נר לרגליו והיא הייתה אצלו מעל כל דבר ומעל כל שיקול. מורי חמי היה איש אמת במהותו, התרחק משקר ונדנדוד של שקר כמטחוי קשת. האמת שלו לא תמיד הייתה נעימה וערבה לאוזן שומעיו אבל הוא לא סטה ממנה אפילו סטייה קלה.

למורי חמי הייתה הקפדה מיוחדת על אופן הנחת התפילין של ראש והוא היה בדעה שרק זו אופן הנחתה, וכשהיה רואה אי מי שלא היה מניח את התפילין כפי דעתו היה מעיר לו על כך, בדרכי נועם כמובן, מבלי להתחשב בכבודו שלו עצמו. בא' ההזדמנויות אירע שנקלע יהודי נכבד רם מעלה לביקור בחדרה והתפלל שחרית בבית הכנסת המרכזי. מורי חמי ניגש אליו והעיר לו על אופן הנחת התפילין. זה היה מאוד לא פופולרי, אבל זה היה הוא, איש האמת. וכשהדברים יצאו מפי איש אמת הם חדרו ללבבות האנשים, ואכן גם אותו אדם נכבד שמע את הדברים והשתעשע שעה ארוכה בפילפול וליבון הסוגיה עם מו"ח, וכפי שאמרו חז"ל "אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה.

המידה השנייה אותה ניתן ללמוד ממנו היא מידת הזריזות - התכליתיות. הוא לא היה איש של בטלה ושעמום, הוא איש של תכלס' ולמעשה. ובכל הקשור לענין של רוחניות הוא היה בשיטה של כאן ועכשיו. כל רגע היה מחושב אצלו, מה ניתן לעשות עכשיו. דווקא בדור הדחינות והתזכורות, הוא לא היה צריך תזכורת לכלום, כי הכול נעשה כאן ועכשיו. הוא היה רגיל לומר את האימרה הידועה בפרקי אבות "ואם לא עכשיו - אימתי?", לכל רגע יש ייעוד, ורגע שהולך לא חוזר.

המידה השלישית שהייתה נר לרגליו של מורי חמי זצ"ל היא ענין ההקפדה בממון זולתו. ראינו אצלו איך הקפיד על שקל ועל חצי שקל שאינם שלו - להשיבם לידי בעליהם. הישרות שלו בענייני ממונות היה לשם דבר. וזה לא אדם שישב בבית והכול בא אליו מן המוכן, הוא עמל ועמל קשה לפרנסתו במהלך כל השנים ונשא ונתן עם הבריות, אך תמיד תמיד הקפיד על כל אגורה שתהיה מזוקקת וכשרה.

עשרות סיפורים שבדידי הווה עובדא, שעמדתי משתאה ממש, הצטרפו למאות ואולי אלפי סיפורים שזרמו בימי השבעה השלושים ובמהלך השנה: הקפדה על 'ביומו תיתן שכרו', על דקדוק בבדל של ריבית, על נזקי שכנים וכו'. וכל זאת מלבד מה שדבק במידתו של אהרן הכהן "אוהב שלום ורודף שלום" בכל מה שאפשר, גם אם היה צריך להוציא כעל כך כסף מכיסו שלו, כדי לפשר ולתווך ולהרגיע ולהסביר ולהרבות שלום בעולם.

המידה הרביעית: ענווה ושפלות הרוח. קשה לתאר את ענוותנותו הגדולה. אדם גדול כמותו שהרביץ תורה, רבות בשנים עוד מימי עלומיו, כראש כולל וכמקים עולה של תורה, המתיבתא והישיבה קטנה יחד עם רב העיר הגר"ש ביטון. הוא יכול היה ליהנות מאיצטלא דרבנן ומתפקידים תורניים לאורך כל ימי חייו אך הוא בחר את צידי הדרכים ולא הסכים להפוך את התורה כמנוף לפרנסתו ולהצלחתו האישית.

הוא עמל כל השנים להביא טרף לביתו ופרנסה בעשר אצבעותיו ותדיר תדיר הסתתר והצטנע ונחבא אל הכלים. כשהיו אירועים תורניים במוסדות אותם הקים וטיפח היה תמיד מתיישב באופן טבעי כאחד האדם בין האורחים, ולא הסכים לשבת בראש ולא ליהנות מן הכבוד, ואכן התקיימו בו דברי חז"ל "כל הבורח מן הגדולה - הגדולה רודפת אחריו".

המידה החמישית שבערה בעצמותיו היא מידת הביטול לחכמי התורה וגדולי הדורות. שיחות ששמע בעבר מרבותיו הגאון רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל, הגאון רבי אלחנן פרלמוטר זצוק"ל והגאון רבי חיים גריינמן זצוק"ל - היו חרוטות וצורבות על לוח ליבו, כאילו היום ניתנו.

תצוה

לעילוי נשמת

הרב אלטר אהרן יצחק

הרשקוביץ זצ"ל

י"ז בטבת תשע"ו

עלות העלון לשבת

200 ₪ בלבד

בנק דיסקונט סניף 56

השבון 61135

ע"ש: SHCH office

אסמכתא למייל:

Shuly3910@gmail.com

הפצה: אלעד, חדרה, נתניה,
בני ברק, פתח תקווה, רחובות,
מודיעין עילית ואחיסמך

להצטרפות לתפוצת העלון במייל:

shuly3910@gmail.com

וכיון שהיה 'איש אמת', הוא חזר באימה וביראה בעל פה על שיחות ששמע מהמשגיח הגאון הצדיק רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, מראש הישיבה הגאון רבי בן ציון ברוך זצוק"ל, החיבור שלו לגדולי ישראל כל הימים - גם לאחר הסתלקותם - היה גדול ואמיתי. הוא היה בטל להם במציאות וכל מילה שלהם היתה קודש בעיניו, זהו עבודת חייו של אדם מן היישוב, איש שעמל ללא לאות ולא וויתר ולא עשה לעצמו כל הנחות להיות עבד לה' ולמוסרי תורתו.

בפרשתנו, פרשת תצווה אנו קוראים על ציווי של הקב"ה למשה רבינו לתפור בגדי כהונה לאחיו הכהנים. "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי". הציווי של השם יתברך כולל שני תכונות מרכזיות בעושי המלאכה: חכמת לב, רוח חכמה.

ולכאורה מה ההבדל ביניהם? רוח חכמה היא חכמה פשוטה, המוקנית בליבו של כל אדם, אמנם חכם לב הכוונה למי שמחכים את ליבו, דהיינו, ליבו נוטה לצד אחד, אבל הוא כופה על ליבו את חכמתו ואת ידיעותיו ומשעבד את ליבו לעשות אחרת ממה שהינו חפץ. זו התכונה הנדרשת ממי שהיה שותף לעשייה בבית המקדש.

דומה ויותר מכל היה מורי חמי איש חכם לב, שידע להחכים את ליבו ולא ללכת אחר נטיות ליבו. הוא אגר ואסף מצוות ומעשים טובים, כמו שאמר שלמה המלך ע"ה "חכם לב ייקח מצוות".

להזדהות עם האמונה

הגאון רבי ראובן לויכטר שליט"א

האמונה היא כמו עוגן לספינה. היא עמוקה מהאדם, "גבוהה" ממנו. הבסיס שלה אינו נראה לעין, בכלים הגלויים של האדם, אלא סמוי מן העין, ספון בנימי הנפש הנסתרים ביותר. השכל יכול להעניק תרגום, משוכלל יותר או משוכלל פחות, ליסודות האמונה, אך היסוד עצמו - האמונה המקנת בלבנו - טמירה ונסתרת.

הפחד שרבים חווים בקשר לשאלות באמונה נובע מתפיסה שהאמונה מבוססת על התשובות שיקבלו לשאלותיהם. תפיסה זו יוצרת אווירה מתוחה ומלחיצה, הן מצדו של התלמיד השואל, והן מצדו של הרב המשיב. שכן, אם בסיס האמונה של השואל הוא התשובות שיקבל כעת מאת המשיב, הרי שתמצית יהדותו של השואל מוטלת על כתפי המשיב! אך האמת היא שהתשובות לעולם אינן מבססות אמונה, אלא רק מאפשרות לה להתלבש טוב יותר בלבושי השכל.

אין כמובן לזלזל בחשיבות של התהליך השכלי. מדובר בדבר חשוב ביותר, בתהליך בלתי-פוסק של שאלות ותשובות המאפשר לנו להעמיק בידיעת הא-ל. שלא כהוגים מסוימים בדתות אחרות, האמונה שלנו אינה "אבסורדית". היא מתיישבת היטב על השכל, וניתן (כפי שמצהיר הרמח"ל בספר "דעת תבונות") ליישב אותה על הלב. אך לא מכאן מתחילים, ולא בכך מסיימים. וכבר אמרו קדמונים כי "כל המבקש את האמונה בספרי הפילוסופיה, הוא כאותו המבקש את החיים בבית הקברות". השכל האנושי אינו יכול לייצר את הוודאות העומדת בבסיס האמונה. גם האדם הגדול ביותר והחכם ביותר עשוי לשנות את דעתו מעת לעת - ואילו אמונה אינה ניתנת לשינוי. יתרה-מזו, נראה שיש בתנועה הנפשית של אמונה משהו הפוך לתנועת השכל.

השכל שלנו הוא "שכל הפועל". הוא דורש וחוקר באופן פעיל, אקטיבי; הוא יוצא מתוך גבולות האדם, ומשתלט על העולם מחוצה לו - על תופעות הטבע למיניהן, על עולמות הגשם והרוח, על הקונקרטי והאבסטרקטי. תנועת הנפש של אמונה היא הפוכה. היא נטועה בהיות האדם מקבל, ולא בהיותו משפיע. היא אינה משליטה את שכל האדם על העולם, אלא מאפשרת לעולם לומר את דברו - את דבר ה' שבו נברא העולם - אל האדם.

שילוב השכל באמונה אינו אפוא בצורה של שאלות ותירוצים, בתהליך האנליטי של בית המדרש, אלא בהרחבה וביאור של אותו דבר ה', כפי שעשו גדולי האומה בדרך של פיוט ושירה. "חובת כל היצורים", לפי הפייטן, היא "להודות להלל לשבח, לפאר לרומם להדר לברך, לעלה ולקלס על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך, משיחך". כלומר - תובנה ששמעתי ממו"ר המשגיח הגאון הצדיק רבי שלמה וולבה זצוק"ל - על כל אדם ואדם להוסיף שירות ותשבחות על דברי דוד המלך! דבר זה דורש בהחלט חשיבה והתבוננות, אך בדרך אחרת מהשאלות והתירוצים שבהם אנו מורגלים.

מהו בכל אופן מקומן של שאלות ותשובות באמונה? השאלות שבהן אנו נתקלים דורשות טיפול, שכן הן יוצרות סוג של "סתימה", מכשולים המקשים עלינו לקיים את תנועת הנפש של אמונה. במובן הזה, התירוצים מאפשרים את הזרימה התקנית. הם פותחים את הסתימה, ומאפשרים לנו שוב להרגיש בנוח בתוך ה"בית", ולעסוק באמונה בדרך שתיארנו. אך כאמור, לא עליהן מתבססת האמונה, וכן אין העיסוק בהן עיקר עבודתנו באמונה, עבודת ה' האמונה מתגלמת בקבלה ובמתן ביטוי לדבר ה' הנגלה לנו בעולם.

המילה המדויקת יותר בתיאור תכונת האמונה אינה הבנה, המיוחסת אל השכל, אלא הזדהות, המתקיימת ברובד עמוק יותר בנפש. המצוקה שרבים חווים היום ביחס לאמונה אינה מצוקה של הבנה, אלא מצוקה של הזדהות, ומכאן גם הקושי לפתור את בעיות האמונה. הבנה שכלית לבד, כולל לימוד "השיטות השונות" בסוגיות שונות של אמונה, אינה יכולה ליצור הזדהות. הניסיון מורה שכל שמנסים לבנות אמונה על תירוצים לשאלות, הכישלון כמעט מובטח מראש. איך אפוא ניתן לבנות אמונה של הזדהות, או, כפי שהתבאר לעיל, לגלות אותה מחדש?

ניתן לנגוע בכוח האמונה, השוכנת בעמקי הנפש של האדם, על-ידי תהליך של תהודה. תהודה היא התגובה של עצם לכוח חיצוני המופעל עליו בתדירות קבועה. היא למעשה מענה פנימי לכוח חיצוני.

המקבילה לתופעה זו בעולם הרוח הוא ה"התמדה". בפתחה לספר "מסילת ישרים" מקדים הרמח"ל את הצורך בהתמדה: אמר המחבר: החיבור הזה לא חברתי ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם, ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חדושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה. כי יזכרו לו הדברים האלה

הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה.

בקריאה שטחית ניתן להבין את דברי ה"מסילת ישרים" בתור סוג של שטיפת-מוח. צריכים לקרוא את הדברים פעם אחר פעם, לחזור ולשנן אותם כמה שיותר, כדי שיחדרו בכוח אל שכלנו. אך לא ייתכן שזו כוונתו, שכן בהמשך הוא מדגיש שעל האדם לקרוא את הדברים בקריאה עיונית, ולא בקריאה פשוטה שאין בה חידוש והערה. אלא, כוונת דבריו הוא שהקריאה החוזרת והנשנית של הדברים, תוך עיון חוזר ומתמיד, מולידה "מענה" פנימי אצל האדם, ובלשוננו - הזדהות. הסיבה שאנשים שוכחים את תלמודם הוא משום שהם אינם מזדהים אתו. כאשר נוצרת באדם הזדהות עם הנלמד נרשמים הדברים ברובד עמוק, שממנו שוב אינם נשכחים.

כן הדבר אף, ובפרט, בנוגע ללימוד ולבניין האמונה. כדי לבסס אמונה, על הלימוד לעבור את המישור השכלי, ולהגיע לרובד של הזדהות. בדרך זו, על-ידי "מענה פנימי" ללימוד חוזר ונשנה, ניתן לנגוע במעמקי הנפש ולגלות את הבסיס לאמונה. הדרך היעילה ביותר להגשים תהליך זה היא על-ידי הלימוד עם רב - דמות שניתן לקבל ממנה הוראה ותושיה בענייני אמונה. לא בנקל יחזור אדם, פעם ועוד פעם, לטקסט ידוע ומוכר, לעיין בו מחדש ולהפנים אותו עד לעומקים חדשים. הדבר קשה במיוחד בדורות שלנו, כאשר אנו רגילים ומצפים לחידושים ולריגושים, ובלעדיהם נוטים לחוש חוסר סיפוק ותקיעות. מנגד, כאשר האדם מוצא לעצמו דמות תורנית בעלת קומה, שאליה הוא יכול לחזור באורח תדיר, לפרוש בפניה את ספקותיו ושאלותיו ולקבל מענה הולם, הוא יכול ליצור בכך תהליך של "תהודה רוחנית" שבכוחו לייסד מחדש את האמונה. כפי שביארנו לעיל, אין האדם צריך לייסד יש מאין את יסודות האמונה. על דרך הכוחות הכבירים הטמונים בכל עצם, כן יסודות האמונה נמצאים כבר בפנימיות האדם, טמונים בו מלידה. על-ידי תהליך של תהודה, של עיון חוזר ונשנה, ניתן לנגוע בכוח האמונה הפנימי, ולגלות אותו מחדש - לחזור הביתה.

להאמין או להשתדל

הרב מרדכי נויגרשל שליט"א

הציבור נדרש לסגל אורח חיים שונה מזה שהתרגל עליו ולציית להנחיות מערכות השלטון. ציות זה מחויב על מנת לנסות ולמנוע ממגפת הקורונה לגבות קרבנות. מסבירים לנו שאנו במאבק לשמירה על אותן אוכלוסיות שנמצאות בסיכון, אלו שהנגיף עלול לעשות בהן שמות.

אנשים אחראיים שחיי אדם יקרים להם, מצייתים להוראות גם אם אינם מבינים את הצורך בכל אחת מהן. ואולם יש הבדל בין אנשים המאמינים בתורה ובמצוותיה לבין האחרים.

אזרח רגיל המציית משום שהוא מבין שאלה הדברים שיש לעשות כדי למנוע קרבנות, נמצא כל הזמן בספקות. נקרע הוא בין הבנתו להבנת המומחים ובין הסקפטיות הטבעית הישראלית לבין אמונתו בשלטונות. עליו לתת אמון במומחים ובשליטים המורים לו מה לעשות ומה לא לעשות, כדי לציית לדבריהם עד הפרט האחרון. כיון שהסיבה לציית נעוצה באמון הנ"ל נמצאים אנשים אלה במבוכה.

רבים נמצאים בחשש שמא הצעדים שנקטו אינם מספיקים וכי לא ננקטו צעדים נוספים מסיבות שאינן כה חשובות כמו סיבות פוליטיות, כלכליות, גאווה פרסונלית וכד'.

אחרים מלאים ספקות שמא הצעדים הדרקוניים מוגזמים ונובעים בחלקם מפרנויה או מסיבות לא ענייניות וחושבים שלמעשה אפשר גם בפחות.

כל זה מתוך שהסיבה של אלה לציית להוראות היא ההבנה שאלו ההוראות שהמומחים נתנו מתוך כוונה להציל חיי אדם ומתוך ידיעה מוסמכת כיצד עושים זאת.

לאדם המאמין המכיר ויודע את יסודות אמונתו, גישה שונה. יודע הוא שהכל ביד ד' ויודע הוא ש"כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד". שהרי זו ההגדרה של מידת הביטחון כפי שלמדנו החזון איש - לדעת שהכל בהשגחה וגם שהכל בסופו של דבר לטובה כי הקב"ה רוצה רק טוב.

יודע הסיפור על אותו אדם שהתלונן לפני הרב כהנמן ואמר: "אני מתפלל והקב"ה לא עונה לי". ענה לו הרב: "אתה מתפלל והקב"ה ענה והתשובה היתה - לא".

אפשר להוסיף שהקב"ה אמר: "טפשוני שלי - התשובה היא לא! כי זו טובתך - לא למלא את משאלותיך". ואף כי לא תמיד רואים כיצד הסירוב למלא את משאלת הלב הוא לטובתך, לבסוף נדע זאת ונראה זאת. כמו שאומר הנביא "ואמרת ביום ההוא אודך ד' כי אנפת בי" (ישעיהו י"ב). ואנו מצהירים זאת בבקשתנו שהקב"ה ימלא "משאלות לבנו לטובה". באמרנו זאת, אנו מצהירים שלא כל משאלות לבנו הן באמת לטובתנו, אך הקב"ה יודע מה באמת טוב לנו.

בצד כל זה צריך לפעול בדרך הטבע מה שמכונה "השתדלות", שהרי גם את הטבע ברא הקב"ה וכמו כן נתן לאדם רשות לחקור את הטבע ולמצוא תרופות ומזור ("ניתנה רשות לרופא לרפא", וכן: "כל מי שיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו מחשב עליו נאמר את פועל ידי לא הביטו ומעשי ידי לא ראו").

אם אדם מתעלם מהטבע, מתעלם הוא מהסדר שברא הקב"ה בעולם, כיון שהקב"ה ברא את חוקי הטבע, לא לתוהו בראם אלא למען ששתמש בהם ונהיה כפופים להם, וכבר אמרו חז"ל "הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים". ממש כמו שאמרו "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". כמו שניתן בידי האדם לקדם עצמו מבחינה רוחנית כך ניתן לו צו להתגונן בפני פגעי הטבע. לא בגלל שאי אפשר אחרת, אלא בגלל שהקב"ה רצה שכך יהיה.

לכן אנו מקבלים את כל ההוראות מהמומחים ומהשליטים ומצייתים להן עד הפרט האחרון כפי שהורו רבותינו לעת כזאת.

יש הבדל בין הקבוצה המצייתת מתוך אמונה או הבנה שציות להוראות יציל חיי אדם לבין המאמינים המצייתים להוראות מצד חובת ההשתדלות.

הראשונים, כאמור, מלאים ספקות. האחרונים אינם מסתפקים, שהרי אין זה משנה כלל אם המומחים יודעים היטב או למה באמת מתכוונים השליטים, אנו מצוים "לעשות השתדלות" וגדר ההשתדלות מי ידע? למדונו רבותינו שגדר ההשתדלות במקרה זה הוא הציות המוחלט לצווים הנמסרים חודשים לבקרים. ונוסיף על הגדרת מושג הביטחון כפי שהובאה לעיל. במסגרת מידת הביטחון אנו יודעים שהקב"ה יכול להושיע ברגע גם שלא כדרך הטבע.

סיפר הגאון הצדיק רבי יצחק זילבר זצ"ל, שבפורים תשי"ג היה במחנה עבודה סובייטי וסיפר לחבריו

היהודים את סיפור המגילה, אחד היהודים רטן ואמר: "מה אתה מספר פה את סיפור המגילה הרי בימינו אין ניסים, ואנו פה עד שתצא נשמתנו". ענה לו הרב זילבר: "הקב"ה יכול לעשות הכל, מי אמר לך שסטלין יחיה עוד חצי שעה?"

הלה התרגז וצעק: "איך אתה מדבר והרי הוא בשיא כוחו ובשיא עריצותו וסביבו כל כך הרבה שומרים ורופאים השומרים על בריאותו".

למחרת בבוקר שמע הרב זילבר את אותו יהודי קורא בזעקות הסטריות בשמו. רץ לראות מה קרה, צעק אליו אותו יהודי: "הרב יצחק, אתה צדקת!!!" חצי שעה אחרי שהרב זילבר אמר מה שאמר, סטאלין קיבל שטף דם במח ובאותו פורים הוא מת והרבה מתושבי המחנות שוחררו.

גם כאן אפשר שנקום בבוקר לשמוע שהכל חלף ועד אז - נקפיד על כללי הבריאות המוזרמים חדשות לבקרים שכן עלינו "לעשות השתדלות".

מהו הגבול של מידת הביטחון?

הרב ישראל גרינוולד שליט"א

באחת הפעמים שהוצרך מרן הסבא מנובהרדוק זצ"ל לנסוע מקייב לחרקוב, הגיע לתחנת הרכבת מבלי שיהיה בכיסו כל כסף עבור הנסיעה. לקח ספר בידו והחל מעיין בו.

כידוע, היו לו לא מעט מתנגדים. באו ושאלוהו האם הוא מתכוון לנסוע, וכיצד? אמר להם: "אם אצטרך, אסע". סיכמו, כי איש מביניהם לא יתן לו את התשלום לנסיעה. "כך נלמד אותו לקח", אמרו.

חמש דקות לפני הנסיעה, דלפק הכרטיסים כבר נסגר. נותר חלון קטן פתוח, לאפשרות שמאן דהוא יגיע ברגע האחרון. לפתע מגיע גביר, ניגש לרבי יוזל ושואל: "יש לכם כרטיס? בוא עמי ותיקח כרטיס".

אמרו האנשים לרבי יוזל: "מסתמא ידעת שאדם זה יבוא". אמר להם הגביר: "אני בעצמי לא ידעתי כי אסע עד לפני חצי שעה. ברגע האחרון קיבלתי מברק".

ורבי יוזל עצמו? עבורו לא היה בדבר כל חידוש. הוא לא נסע לטובת עצמו כי אם עבור חיזוק ישיבותיו. הוא היה בטוח כי אם יצטרך לנסוע - יסע. כך הוא חי, וכך ציווה את תלמידיו ואת הבאים אחריו.

את המעשה הנ"ל סיפר הגה"צ רבי ישראל דוד ניונר, מגדולי תלמידיו של הגה"צ רבי גרשון ליבמן זצ"ל וממעתיקי השמועה של שיטת נובהרדוק. "המעשה הבא", הוסיף, "אף הוא ימחיש את מידת בטחונו של מרן הסבא. כידוע, אף בימים שבהם שלטו הבולשביקים המשיכה הישיבה לפעול כרגיל. היה זה מוצאי שבת, מרן הסבא אמר שיחה לפני מעריב, התפללו מעריב ומרן הסבא החל בהבדלה. "לפתע באמצע הבדלה נכנסים בולשביקים. מרן הסבא המשיך בשלו כאילו כלום לא קרה. מספרים כי לא נזלה טיפה מן הכוס. הוא סיים את ההבדלה, שתה מן הכוס, פנה אליהם ואמר: 'מה אתם רוצים ממני?'... הם הסתובבו והלכו.

"בענין זה סיפר לי רבי ישראל שפירא, שהלך פעם ברחוב ברוסיה וממולו מגיע גדוד של חיילים. מלפנים הולך המפקד, הוא מסתכל ורואה כי פניו מוכרות לו. המפקד אף הוא מסתכל עליו, עוצר את כל הגדוד, ניגש אליו ושואל: 'ישראל?'..."

"אומר לו רבי ישראל: 'תראה מה נהיה ממך'... "תשמע ישראל, אומר המפקד, 'מרן הסבא אינו

מניח לי לחיות. אני בא לעשות עבירה, ודמותו ניצבת מול עיני. אין לי טעם בחיים'..."

"הבטחון וההפקרות המוחלטת להקב"ה כפי שראיתי אצל תלמידו רבי גרשון זצ"ל, היו אף הם כה מוחשיים, עד כי מעולם לא נשמעה ממנו המילה 'שלי'. הוא לא ניכס שום דבר לעצמו, למעט פעם אחת כאשר לא מצא את תפיליו, שאל 'היכן התפילין שלי', ותיכף עצר את עצמו ואמר: 'איך אמרתי שלי?', ושוב תיקן את עצמו: 'התפילין הם אכן שלי'..."

"עד כדי כך הפקיר את כל עניני העולם הזה, עד כי לא היה לו כלל כסף בבנק, ואף כאשר הגיעה המחאה בנקאית לידו לא הסתכל בסכום שרשום בה".

מה מאחד יהודי פולני ויהודי בוכרי?

הרב ישראל ליוש שליט"א

הגאון רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל חווה את ההבדל בין ישראל לעמים על בשרו, במשך מרבית ימי חייו, בימי המלחמה, ובעת שגלה לסיביר. על אחת מהחוויות שלימדו אותו פרק גדול באחדותו של עם ישראל, היה מספר לעיתים קרובות: "המלחמה התנהלה בשיא עוצמתה, והיה עלינו לברוח לעומק המדינה, ע"י רכבות שבצוק העיתים לא תמיד פעלו. "פעם אחת נקלעתי במנוסתית לתחנת רכבת בבוכרה, כשאין בידי כרטיס נסיעה להמשך הדרך, ואין לי מכר או גואל בכל האזור שיוכל להושיעני. השמש הלכה ושקעה, החושך קרב, עוד מעט ימצאוני משוטט בלילה, ויובילו אותי היישר אל בית הסוהר, ומשם הדרך קלה לעולם הבא..."

"תרתי אחר מקום מסתור, אך חששתי שאם יתפסו אותי מסתתר, דיני יוחמר שבעתיים, וכך הלכתי מהרהר, ובינתיים השמיים הולכים ונצבעים באפור בהיר ואפור כהה, וכשהם יהיו שחורים לגמרי, כבר עלול להיות מאוחר מידי..."

"לפתע ראיתי בפאתי התחנה אדם זקן, יושב ומצחצח נעליים לכל דורש ומשלם. 'אולי הוא יהודי'...? 'הרהרתי, אך כיצד אברר זאת...? אם אשאל אותו באופן ישיר, אם הוא יהודי, והוא אינו יהודי, הוא הרי עלול להסגיר אותי!"

"בצר לי נשאתי עיני למרום והתפללתי: 'ריבוננו של עולם! אין לי על מי להישען אלא עליך! הושיעני!' ואז צץ במוחי רעיון, ובצעתי אותה התקרבותי, רועד כולי, אל הזקן מצחצח הנעליים, וקראתי בקול את הפסוק 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד...'... אם הוא גוי, הוא הרי לא יבין מה אמרתי..."

"הוא שמע את קריאתי, הרים את עיניו מהנעלים שהחזיק, הביט בי בעיניים בורקות, ולחש: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', במבטא בוכרי עתיק... הנה יהודי בוכרי לפני... אולי ממנו תבוא הישועה, קיוויתי!"

"אחד עשר יום התחבאתי בביתו, לא הבנו אחד את השני, הוא דיבר בוכרית ואני דיברתי באידיש, קצת נעזרנו באצבעות, וברוך ה' ניצלתי..."

באחד הלילות חשבתי לעצמי ודמעות זלגו מעיני: 'הרי אילו הייתי גוי, חלילה, כל מה שהייתי קורא לפניו בפולנית, לא היה שווה כלום, 'לך לכל הרוחות', הוא היה אומר לי ושולח אותי..."

"ריבוננו של עולם! איזה קשר יש לי עם היהודי הבוכרי הזה? את שפתי אינו מבין, הוא אינו מכיר את אבי ואת אמי... מעולם לא ראה יהודי מפולין... אבל שנינו, אני והוא אומרים אותו 'שמע ישראל'..."